

Podborský, Vladimír

Zpráva o počáteční fázi některých experimentů na neolitické lokalitě v Těšeticích-Kyjovicích

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1984, vol. 33, iss. E29, pp. 225-226

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108973>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Referaten tschechoslowakischer und ausländischer Fachleute rekapituliert wurde. Ebenfalls führt er Angaben über neue, zur Zeit in Entwicklung stehende Methoden der Analyse archäologischer Funde an, die genauere chronologische oder typologische Schlußfolgerungen ermöglichen.

ZPRÁVA O POČÁTEČNÍ FÁZI NĚKTERÝCH EXPERIMENTŮ NA NEOLITICKÉ LOKALITĚ V TĚŠETICÍCH—KYJOVICÍCH

Pracovní kolektiv výzkumu neolitické osady s moravskou malovanou keramikou v Těšeticech-Kyjovicích provedl v roce 1983 některé pracovní experimenty v oblasti neolitické zemědělské a stavební techniky. Těmito pracemi se navázalo na jednotlivé dřívější experimenty (E. Kazdová, J. Kovárník) a současně byla zahájena přípravná fáze výstavby přírodního muzea neolitických staveb přímo na lokalitě.

Pracovních experimentů se zúčastnili členové katedry archeologie a muzeologie FF UJEP (PhDr. Pavel Košťufík, CSc., PhDr. Eliška Kazdová, CSc., Hana Palátová a autor této zprávy), dále pracovníci Technického střediska FF UJEP (PhDr. Augustin Šik, PhDr. Dana Palátová, Josef Špaček a Petr Šindelář), pracovníci Jihomoravského muzea ve Znojmě PhDr. Vědomil Vildomec, PhDr. Jaromír Kovárník, Zuzana Pokorná a Jiří Palatka a posléze správce vědeckovýzkumné stanice v Těšeticech-Kyjovicích Jan Ludvík, který je také autorem replik pracovních nástrojů (tab. XXIII—XXVI). Uvedené experimenty natáčela Československá televize Bratislava v rámci příprav seriálu Muzeum života.

Pracovní tým výzkumu v Těšeticech-Kyjovicích považuje pracovní experiment v archeologii za významnou, avšak přece jen druhořadou metodu v procesu poznání v daném oboru; i nadále zůstává v centru jeho pozornosti základní výzkum s klasickými i progresivními formami archeologické analýzy a archeologicko-historické syntézy. Přesto však, zvláště také pro potřeby širší společenské praxe a pro ověření některých teoretických úvah, bude nadále vedle vlastní výzkumné činnosti realizovat pracovní experimenty zvláště v oblasti technologie výroby keramiky, neolitického zemědělství a stavitelství.

V první fázi pracovních experimentů bylo simulováno žďáření lesního porostu (tab. XXIII:1,2) a provedeno opracování půdy s teplým popelem pomocí ručních brázdíků (XXIII:3—5; XXIV:1—4) s následnou setbou do hnízd (XXIII:6,7) a povrchovým zapravením půdy (XXIII:8).

Dále jsme konali zkoušky s rozrýváním půdy pomocí hákového oradla (tab. XXIV:5—7; XXV:1,3,4), taženého jedním nebo dvěma osobami. Experimentálně byl jeden exemplář hákového oradla upraven pro záprah menšího tažného zvířete (XXIV:8). „Orba“ v tomto provedení (XXV:2,5,6) se dobře dařila a celkový pracovní čas k obdělání vytyčeného úseku půdy zrychlila až pětinasobně. Do vzniklých „brázd“ se ručně zasel obilí (XXV:7) a brázdy se opět ručně zapravily (XXV:8). — Na tyto práce naváže v další fázi žatva replikami neolitických srpů, drcení zrna a pečení chlebových plátek.

V rámci příprav stavebního materiálu ke stavbě napodobenin neolitických domů jsme posléze konali zkoušky s kácením stromů jednotlivými druhy kamenných sekeromlatů (tab. XXVI:1—4). Zkoušelo se nevhodnější dřevo k výrobě topor, nevhodnější nasazení topora a jeho délka a pak vlastní práce v časové kontrole (XXVI:5—8).

Vlastní výsledky experimentů spolu se zjištěnými zkušenostmi a časovými limity budou publikovány později v souvislosti s dalšími pracemi.

Vladimír Poďborský

Bericht über die Anfangsphase einiger Experimente in der neolithischen Lokalität in Těšetice-Kyjovice. Das Arbeitskollektiv der Erforschung der neolithischen Siedlung mit mährischer bemalter Keramik in Těšetice-Kyjovice führte im Jahr 1983 einige Arbeitsexperimente im Bereich der neolithischen Ackerbau- und Bautechnik durch. Diese Arbeiten knüpften an einzelne frühere Experimente (E. Kazdová, J. Kovárník) an, und gleichzeitig wurde direkt in der Lokalität die Vorbereitungsphase des Aufbaus eines Naturmuseums neolithischer Bauten begonnen.

Das Forschungsarbeitsteam in Těšetice-Kyjovice hält das Arbeitsexperiment in der gegenwärtigen Archäologie für eine der zweitrangigen Methoden im Erkenntnisprozeß des gegebenen Faches; auch weiterhin bleibt im Mittelpunkt seiner Aufmerksamkeit die Grundforschung mit klassischen und progressiven Formen der archäologischen Analyse und der archäologisch-historischen Synthese. Dennoch wird das Arbeitsteam auch weiterhin neben seiner eigentlichen Forschungstätigkeit, vor allem für die Bedürfnisse der breiteren gesellschaftlichen Praxis, Experimente vorwiegend im Bereich der Technologie der Keramikherstellung, des neolithischen Ackerbaus und Bauwesens realisieren.

In diesem Vorbericht werden Aufnahmen von Versuchen mit Ausbrennungen des Waldes (Tab. XXIII), mit Nachahmungen neolithischen Ackerbaus (Tab. XXIV—XXV) und neolithischer Saat sowie mit der Arbeit mit neolithischen Steingeräten (Tab. XXVI) veröffentlicht. Alle angeführten Experimente wurden im Zusammenhang mit den Dreharbeiten zur Sendung des Fernsehens Bratislava „Museum des Lebens“ durchgeführt.

POKUSY S REPLIKAMI NEOLITICKÝCH SRPŮ

V návaznosti na předchozí práce s rekonstrukcí kamenného srpů se pokračovalo v archeologické expedici v Těšeticech-Kyjovicích, okr. Znojmo, v experimentech.¹ Do roku 1982 byly zhotoveny celkem tři složené sklizňové nástroje, označované jako srpy I—III. V první fázi experimentů se prověřovaly různé tvary násad, rukojetí a optimální velikosti nástrojů. V následující fázi pokusů bude třeba vyzkoušet odlišné úpravy ostří v závislosti na způsobu zasazení a opracování sílexů.

První replika srpů, vyrobená již v roce 1979, byla vytvořena ze silnější dubové větve, která po odříznutí výběžku představovala téměř rovnou násadu s odsazenou rukojetí (tab. XXVII). Do násady byly vsazeny 4 rohovcové čepelky; první byla zasunuta zešíkma a ostatní rovně jedna za druhou, takže dávaly přibližně souvislé ostří. Pracovní možnosti srpů I byly prověřeny při sklizni obilí a při řezání trávy. Zpočátku docházelo pro nedostatečné zatmělení k vypadávání nejvíce namáhaných čepelk. Po důkladnějším upevnění sílexů pomocí většího množství pryskyřičného tmele se mohlo se srpem I pracovat bez problémů 5 hodin. Ani po této době nebyl ještě na ostří pozorovatelný lesk.²

Srp II má na rozdíl od prvního exempláře oblou plynule zahnutou násadu bez odsazené rukojetí (obr. 2). K tomuto účelu posloužila dubová větev dlouhá celkem 28,5 cm. Silnější prohnutá část byla určena k zhotovení pracovního ostří, zatímco užší a kratší konec (11,5 cm) představoval rukojeť. Na ostří bylo vybráno 5 čepelk, které se experimentálně nevyřábely; byly získány sběrem v prostoru neolitického sídliště v Těšeticech-Kyjovicích. Z hlediska materiálového složení jsou první tři sílexy křemičité zvětraliny hadců (tzv. plazma) a další dva rohovce typu Krumlovský les.³ Na těchto čepelkách (L-2412, 2462, 2582 a další 2 bez inv. č.) nebyly původně patrné žádné stopy opotřebení. Poměrně značná šířka sílexů umožňovala zasunout je do násady rovně, tj. po celé délce čepelky. Nebylo tedy třeba klást kvůli potřebné pevnosti sílexy šikmo stupňovitě za sebou. Rýha pro zasazení čepelk byla vydlabána zahroceným kamenným nástrojem. K upevnění sílexů se použilo jako v prvním případě osvědčeného pryskyřičného tmele s příměsí jemného písku. Tmel byl nanesen do všech otvorů mezi kameny i vně po obou stranách ostří. Vyčnívající pracovní hrana srpů je tedy v důsledku zatmělení poměrně úzká; první tři čepelky tvoří téměř souvislé jednolitě ostří, další dvě jsou již od sebe odděleny mezerami. Celkem měří pracovní řezná část 15,3 cm. Po zaschnutí a zatvrdnutí pryskyřice (za 14 hodin) bylo možné se srpem II pracovat. Nástroj byl vyzkoušen při řezání obilí, trávy i při sklizni pšenice dvouzrnky, kterou vypěstoval Výzkumný ústav rostlinné výroby v Praze-Ruzyni.⁴ Experimentátoři konstatovali, že se dvouzrnka sklízí kamennými srpy snadněji než současné obiloviny, které mají tužší a silnější stébla. Srpem II se průměrně řezalo 15 stébel v jedné hrsti, u mužů až 23 stébel. V několika případech došlo k vytržení rostlin i s kořeny, zvláště při jejich zachycení do mezer mezi sílexy. Po 90 minutách intenzivní práce se na první čepelce projeví stopy opotřebení v podobě vydrolené nerovnosti. Při dalším použití srpů se „zub“